

КОНЦЕРТНО-ВИКОНАВСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ БАНДУРИСТІВ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ КАНАДИ

Чернецька Наталія,
*кандидат мистецтвознавства,
старший викладач кафедри музично-
практичної підготовки,
Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки
(м. Луцьк, Україна)*

Створення цілісної картини національної музичної культури неможливо здійснити без дослідження великого пласту надбань у сфері музичного мистецтва української діаспори ХХ ст. Бандурне мистецтво є невід'ємною складовою духовної культури українського народу. Серед країн української еміграції, де функціонують бандурні осередки, є Канада.

Аналіз публікацій дослідників А. Горняткевича, В. Дутчак, Г. Карась, О. Маценка, У. Самчука й ін. стосовно вивчення музичної культури української діаспори виявив, що концертно-виконавська діяльність бандуристів Канади потребує більш предметного розгляду.

У 1926 р. до Канади разом з українським хореографом В. Авраменком прибув перший бандурист Андрій Кість, який був учнем Василя Ємця¹ в Кобзарській школі в Празі. Будучи колегою В. Авраменка, бандурист виступав із сольними номерами під час гастролей балетної трупи відомого хореографа в Канаді та США [2, с. 99].

Із 1949 р. у Вінніпезі невпинно зростала популярність чоловічого хорового колективу "Бандурист". Згодом колектив поповнився чотирма бандурами й цимбалами. Музичні критики високо оцінили виконання пісень у супроводі бандур і відзначили особливий стиль інтерпретації

¹ Василь Ємець (1890–1982) – бандурист-віртуоз, музикознавець, композитор.

творів [6, с. 248]. У свій 15-річний ювілей колектив нараховував вже 10 бандуристів та хорову групу [6, с. 312].

У 1961 р. у Вінніпезі при Товаристві об'єднаних українських канадців організовано школу навчання гри на бандурі. Це була перша інституція, забезпечена інструментами з України (16 бандур) та посібниками для навчання. Інструктором гри на бандурі став Мирон Шатульський. За досить короткий термін молодіжний ансамбль бандуристів уже акомпанував хоровим колективам. Успішним був виступ на Манітобському музичному фестивалі, де бандуристи акомпанували жіночому хору “Барвінок” [6, с. 303].

Задля популяризації української бандури в провінції Онтаріо при Об'єднанні демократичної української молоді в 1975 р. створено ансамбль бандуристів “Кобзарі” в місті Сент Кетеринс. Колектив під керівництвом Оксани Матулинської концертував у Канаді та США. Його репертуар складався з українських народних пісень і мелодій, авторських вокальних та інструментальних композицій. Учасники ансамблю також проводили семінари й літні курси, де молодь навчалася гри на бандурі та опановувала історію кобзарства (під опікою капели бандуристів із Детройта, США) [4].

У кінці 40–60-х рр. ХХ ст. у тогочасній пресі з'являються повідомлення про виступи кобзаря Павла Конопленка-Запорожця¹, який активно концертує по Канаді й США. У його репертуарі – інструментальна музика (переважно народна), стрілецькі пісні та думи. Про його виступи позитивно відгукуються музикознавці, громадські діячі, відзначаючи, що музикант майстерно володіє інструментом, артистично виконує репертуар. У записаному на платівці “Кобза” репертуарі є інструментальні й вокально-інструментальні твори (думи, історичні та жартівливі пісні). Окрім концертної діяльності, кобзар займається й дослідницько-публіцистичною, результатом якої в 1963 р. стало видання праці “Кобза і бандура” та в 1970 р. – книги “Кобзар Павло Конопленко-Запорожець у 60-ліття тріумфу кобзи” [2, с. 102, 105].

¹Павло Конопленко-Запорожець (1890–1982) – гри на кобзі вчився від кобзаря Д. Потапенка та самотужки, на гітарі – в італійського виконавця Спетсі, закінчив Одеську консерваторію по класу скрипки, у Канаду емігрував після Другої світової війни [2, с. 100].

У провінції Квебек бандурист Володимир Мота¹ організував школу навчання гри на інструменті у 1969–1973 рр. й капелу бандуристів. Гри на бандурі він навчався в Я. Бабуняка² у таборі для полонених в Італії у 1945–1946 рр., був солістом і бандуристом ансамблю “Бурлака” (Італія), солістом хору “Гомін” (Велика Британія). З 1952 р. В. Мота пропагує бандурне мистецтво в Канаді: виступає як соліст-бандурист та як учасник монреальських хорових колективів, записує два компакт-диски “Бандурист” (2008 р.) та “Твори Тараса Шевченка в піснях” (2011 р.), виступає з концертами у Тернополі й Львові [3, с. 170].

Успішним був і бандурист Роман Боцюрків³. Навчаючись у Торонтонському університеті, він грав в ансамблі бандуристів під керівництвом М. Дяковського. Основним видом музичної діяльності Романа на початку 90-х рр. стало мандрівне музикування: грав на вулицях і в громадських місцях багатьох міст Канади. Здійснив запис 6-ти альбомів бандурної музики [3, с. 27].

Знаковою постаттю українського мистецького життя Канади є один із відомих бандуристів сучасності Віктор Мішалов, який із 1988 р. мешкає в Торонто й активно популяризує бандуру на Американському континенті. Нині він заслужений артист України (1999), науковець, композитор, диригент, педагог, дослідник і популяризатор бандурного мистецтва у світі. Народився в м. Сіднеї (Австралія) в родині українських емігрантів. Приватно навчався гри на бандурі в П. Деряжного, Г. Бажула (учня Г. Хоткевича⁴), продовжив навчання в США у відомих бандуристів-емігрантів, учасників Детройтівського ансамблю бандуристів імені Т. Шевченка, П. Китастого, П. Гончаренка, В. Ємця, Л. Гайдамаки. У 1979–1984 рр. навчався в Київській консерваторії в класі С. Баштана, брав уроки у викладача консерваторії А. Омельченка, паралельно опановував гру на старосвітській бандурі

¹Володимир Мота (1927 р. н.) – бандурист, співак (бас-профундо), культурно-громадський діяч, вояк дивізії “Галичина”.

²Ярослав Бабуняк (1924 р. н.) – бандурист, диригент, учень Ю. Сінгалевича.

³Роман Боцюрків (1960–2003) – канадський мандрівний бандурист українського походження.

⁴Гнат Хоткевич (1971–1938) – письменник, мистецтвознавець, бандурист-виконавець, педагог, композитор, актор, режисер, музично-громадський діяч, організатор Полтавської капели бандуристів, популяризатор харківської школи гри на бандурі, працював над удосконаленням інструмента.

від Г. Ткаченка. В. Мішалов – автор перших платівок інструментальної бандурної музики (1982, 1985, 1988, 1989), першого компакт-диска (1992), відеопідручника гри на бандурі тощо. Із 1978 р. він активно гастролює по США, Канаді, Австралії, Європі, займається науковою та дослідницькою роботою [7].

У 1991 р. Мішалов став засновником Канадської капели бандуристів у Торонто та мистецької фундації “Бандура”, що інспірувала впорядкування документальних матеріалів бандуристів діаспори [1, с. 16]. Упродовж кількох років роботи капели збільшився склад колективу, а також удосконалилася майстерність виконавців. Колектив відрізняється від інших тим, що продовжує традиції Г. Хоткевича, використовуючи бандури харківського типу. Інструменти для капели зроблені канадським майстром українського походження Василем Вецалом¹. Над удосконаленням харківської бандури він працює протягом 25 років: за цей час виготовив понад 450 інструментів для бандуристів Канади, США, Аргентини, Австралії [5, с. 218].

У Канаді набула популярності практика організації літніх дитячих таборів, у яких відпочинок поєднується з багатогодинною працею за бандурою (7–8 год щодня). Цю традицію започатковано ще в 1979 р. у США Григорієм Китасти², а згодом вона поширилась і на Канаду. Із кожним роком популярність таких таборів зростає, збільшується контингент дітей, зацікавлених у вивченні гри на бандурі. Інструкторами в цих школах є В. Мішалов (заняття зі старшою групою), О. Зелінська-Шевчук (молодша група), інструктором середньої групи була В. Зелінська³ [8, с. 34]. У 2001 р. вона заснувала капелу “Золоті струни” при українській суботній школі імені Лесі Українки. У 2006 р. колектив відвідав з концертами Польщу та Україну.

Отже, концертне виконавство бандуристів Канади представлене солістами (П. Конопленко-Запорожець, В. Мота, В. Мішалов, Р. Боцюрків) та колективами (хор “Бандурист”, Канадська капела

¹Василь Вецал – майстер та конструктор бандури та інших українських народних інструментів, техніку виробництва бандур вивчав у братів Гончаренків, його інструменти замовляли відомі бандуристи діаспори та України.

²Григорій Китасти (1907–1984) – бандурист, організатор і художній керівник Української капели бандуристів (Детройт, США).

³Віра Зелінська (1952–2012) – бандуристка, педагог, випускниця Тернопільського музучилища, учасниця тріо бандуристок “Горлиця”. Переїхавши до Канади в 1996 р., вона працювала викладачем бандури при українській суботній школі ім. Лесі Українки.

бандуристів, ансамбль “Кобзарі”, капела “Золоті струни”) аматорського та професійного рівнів. Їхня творча діяльність забезпечила функціонування інституцій навчання гри на бандурі для дітей і молоді, стала вагомим внеском у музичне мистецтво української діаспори.

Література / References

1. Дутчак, Віолетта. 2014. “Бандурне мистецтво українського зарубіжжя в національному музично-культурному процесі ХХ – початку ХХІ століть”. Автореф. дис. д-ра мистецтвознав. Інститут мистецтвознава, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського, Київ.
2. Дутчак, Віолетта. 2003. “Піонер кобзарського мистецтва в Канаді (Кобзарська творчість Павла Конопленка-Запорожця)”. *Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство*. Івано-Франківськ: Плай, Вип. V: 99–107.
3. Жеплинський, Богдан та Дарія Ковальчук. 2011. Українські кобзарі, бандуристи, лірники: енциклопедичний довідник. Львів: Галиц. вид. спілка: 316.
4. Кобзарі, ансамбль бандуристів ОДУМ. <http://www.ukrmusic.org/entsyklopediya/k/kobzari-ansambl-bandurystiv-odum.html>
5. Мішалов, Віктор. 2013. Харківська бандура: культурологічно-мистецькі аспекти генези і розвитку виконавства на українському народному інструменті. Харків; Торонто: 368.
6. Наша сцена /упоряд. Петро Кравчук. 1981. Торонто: Кобзар: 492 .
7. Шот, Микола. 2017. “Бандурист Віктор Мішалов”. *Урядовий кур’єр*, січень 28, URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/bandurist-viktor-mishalov-mij-batko-pid-chas-navch/>
8. Zelinska-Shevchuk, Oksana. 2000. “Camp Sokil – Summer Bandura Camp”. *Bandura* 73–74: 36–37.